

B e f e j e z é s .

Könyvünk harmincegy fejezetében igen szomorú állapotokat szellőztettünk, s olyan anyagot állítottunk rendelkezésére a főrendiházban évenként ismételtetni szokott elvi tiltakozásoknak és az egyetem ügyében való képviselőházi felszólalásoknak, hogy az egyetem kérdése elvben és gyakorlatban egyaránt erőteljesen helyezkedhetik előtérbe. A „Nemzet“ Hisztorikusa e fölött megboszankodott, s provokálva érezte magát olyan támadásokra, amelyek napnál világosabban árulták el a felekezetnélküli államnak tendenciáit és ideges fölháborodását. Ezen ügyetlenséget jóvá iparkodott tenni a „Nemzet“ Protestánsa. S ez nem sikerült. A dekatholizálás befészkelte magát az egyetembe, s állami protekció mellett s a felekezetnélküli tudomány frázisának hatásai alatt folytatja munkáját ; és erre nézve elégséges bizonyíték ama két félhivatalos fölszólalás.

A bizonyítékot fakultásról fakultásra vittük keresztül. Ráutaltunk az o r v o s i k a r b a n a vasárnapi előadások ijesztő szaporodására, a darwinizmusnak bátor hirdetésére, több neves tanárnak keresztényellenes tudományos meggyőződésére ; zsidó tanárok szaporodására, a katolikus és protestáns versengésre ; és rámutathattunk volna azon lutheránus, illetőleg protestáns klikk gazdálkodására, amelynek érdekeit épen katolikus tanárok védik a legbuzgóbban.

A j o g i k a r n á l tudomásul vettük az egyházi előadások szellemét, egyes kisebb-nagyobb hiányokat, a természetjognak pozitívistikus irányait stb. Itt joggal követelhattük, hogy a természetjognak előadásáról annyiban is kellene gondoskodni, hogy legalább egy tanár legyen, aki a keresztény fölfogást ismertesse a hallgatók előtt.

Huzamosan időztünk a b ö l c s é s z e t i k a r előadá-

sainál. Itt bábeli zürzavar uralkodik ; mindenféle bölcseleti szisztéma jut szóhoz, csak a keresztény nem ; s még az is, akinek ezt kellene képviselni, a lélek halhatatlanságának és egyéb keresztény igazságoknak burkolt tagadásával kollégáihoz méltónak mutatja be magát. Itt ignorálják a német kath. tudomány által megállapított eszthetikát, amely a világ- és irodalom-történettel egyetemben protestáns monopóliumot képez ; s a tanárok általában elég ügyesek a részben is, hogy a fiatalabb tanárok közül kellő Nachwuchst nevelnek maguknak. Kapcsolatosan hoztunk itt szóba különféle tankönyveket, amelyekből több tanár szellemérekövetkeztettünk, s kérőleg figyelmeztettük a kath. középiskolák tanárait ama kézi könyvek kiküszöbölésére.

Majd igen szerény óhajtasoknak adtunk kifejezést ; mert csak azt követeltük, hogy a bölcseletet és történelmet olyan tanárok is képviseljék, akik a katolikus tudomány vívmányaiban színvonalon állanak, s ezeket nem ignorálják úgy, mint az egyetemnek mostani tanárai. Megértették egyetemünk kath. hallgatói is, hogy a felekezetenküli irány csak az ő elattatásukat és elnyomatásukat célozza ; s e részben is talán némiben hozzájárultunk a fölcsoadásukhoz.

Fölszólalásaink eredménye szóval abba foglalható össze, hogy hazánk első főiskoláján szövetségben áll a protestántizmus a judaizmussal. Emez lekötelezi magát, hogy sajtójában amannak csöndes hódításaira a figyelmet föl nem hívja, s biztosítja, hogy hasznos frázisok hangoztatásával és terjesztésével hozzájárul az altatáshoz, s a sikert félig-meddig biztosítja. S ezért a protestántizmus — használjuk e közönséges szót — mitié-be lép a zsidósággal, s megosztozik a felek kölcsönös megelegedésére, s egyesülten csöndes erővel szorítják kifelé a katolikusokat, vagy legfölebb ezeknek jó részével is, a címzetesekkel szövetségben állanak, akiket részben a frázisok hatalmával ejtenek meg. Ugyane katolikusoknak azután privát passziójára hagyatik a csöndes boszankodás, ha a szorosabb szövetkezetnek valami nagyobb szerü államcsinyt sikerül végrehajtani a protestáns vagy zsidó felekezetbeliek javára.

S egyelőre semmi jel, hogy szünet állott volna be a de-katholizálásban. És azután mikorra remélhetjük, hogy végre eredményesek lesznek a főrendiházi tiltakozások a k a t h o - l i k u s e g y e t e m i a l a p o k n a k a költségvetésbe való beillesztése ellen ?

A legújabb időkben azonban némi kedvező jelenségek merülnek föl.

Aki társadalmunk egyes köreit akkor figyeli meg, mi-kor fesztelen együttlét mellett kerülnek össze az együvé tar-tozók : az, reánk katolikusokra nézve megdöbbenő tapasztalatokat fog tehetni. Tanárok, bírák, állami hivatalnokok pa-naszkodnak afölött, hogy mint katolikusok rövidséget szen-vednek a protestánsokkal szemben. Ceteris paribus a magyar protestáns államhatalom ezeket tolja előre, és sokszor ceteris disparibus. Triviális mondás, hogy nyakas a kálvinizmus, és furfangos a lutheránizmus, de mindakettő szívós, s felekezeti összetartásával legalább is imponál ugy, mint a zsidóság faji szolidaritása. Trefort, Fejérváry, Orczy, Széchenyi és Baross rendelkeznek-e ezen furfanggal, szívóssággal vagy nyakasság-gal ; vagy miniszteri létük egyik árnyalata nem e az, hogy a kabinet többségét katolikusként reprezentálják az olyanok előtt, akiket külszinnel lehet megtéveszteni ?

Ideálisan szép tanunk van a vallásszabadságról, a fele-kezeti türelmességről. A társ s élet illeme és divatja is meg-követeli, hogy senkinek vallása után ne kérdezősködjünk. És mégis egy idő óta azon veszi észre magát a társadalom, hogy hasznos protestánsnak lenni, hogy a keresztlevél ajánló-levél számába mehet, amely esetleg pótolja a protekciót. A zsidó-ság között is kezd tért foglalni a meggyőződés, hogy a pro-testánsná váló kikeresztelkedés mostanság különféle előnyök-kel van összekötve.

Szóval ha katolikusok kerülnek össze, és vallásuk vi-szonyait, egyéni helyzetüket hozzák b i z a l m a s a n szóba : kész a sohajtozás, az elkeseredés, a fölháborodás tiszteletére a vallásszabadságnak, amelyet az ő számukra, az ő elalta-tásukra, s talán vizsgálatódásukra találtak föl.

Ha protestánsok entre nous érzik magukat, ha oppor- tunusan lehet dicsekedni a felekezetüknek és összetartásuk- nak köszönt sikerekkel : akkor csak öröm és felbuzdulásra adhat alkalmat napról-napra inkább szembetűnő s rendkívül előnyös helyzetük.

Van Magyarországon kálvinista közvélemény, van lutherá- nus, van talán unitárius, egy szóval protestáns közvélemény, és van hatalmas zsidó közvélemény. A k a t h o l i k u s k ö z v é l e m é n y t e d d i g n e m i s m e r i k ; de meg- győződésünk, hogy alakulóban van. Az általánosan érzett szük- séglet, a védekezésnek sejtelve már megragadta az intelligen- ciát. És eredményezi ezt az elhatalmasodott protestantizmus- nak leplezett, de bátor s mind bátrabbá váló föllépése, ame- lyet épen a katolikusoknak eddigi szétszórtsága és zárt ajtók mögötti sopánkodása tett mindig merészebbé.

De vallási meggyőződés dolgában protestánsaink régen- tul vannak Luther és Calvin tanain. Könyvünk ezért nem csak a budapesti egyetemen uralomra kapott protestantizmust és zsidóságot mutatta be, hanem beigazolta azt is, hogy ve- lük együtt az ország első főiskoláján k e r e s z t é n y e l l e - n e s s z e l l e m kapott lábra. És evvel a veszély megkét- szereződött.

Történeti vagy pszichologiai okok lehetnek a protestáns vagy zsidó szolidaritásnak kötelékei. A legerősebb kapcsot azonban a vallás szolgáltatja. És e részben olyan főiskolától, mely bevallottan keresztényellenes irányban mozog, s amely az országot vallásunkkal szemben közönyös vagy ellenséges in- telligenciával látja el, semmit sem lehet remélnünk. Paranc- soló szükség tehát, k a t h o l i k u s e g y e t e m e t álli- tani föl. Ujabbán érzi az egyház ennek szükségét, s még az Egyesült-Államokban is minden erejével buzog egy olyan főiskola alapításán.

Ide konkludál e könyv összes részleteivel. Fogadtatása több helyütt olyan lesz, hogy talán szerénytelenség nélkül hi- vatkozhatunk G e n t z mondására : Wer ohne Mühe nicht

zu widerlegen ist, der wird verlacht. Da lesznek sokan olyanok is — s ez lesz jutalmunk —, akik osztják álláspontunkat, s velünk együtt döbbenek meg a katolikusnak alapított, s legalább egy harmadrészben katolikus alapokból ellátott főiskolánk szelleme fölött.

Multi adflicta fide in pace anxii, turbatis rebus alacres, et per incerta tutissimi. (Tacitus, Hist. I. 88.)

TARTALOM.

Előszó	Lap. III
------------------	-------------

I. AZ ORVOSI KÁR.

1. Vasárnapi előadások	3
2. Zsidó tanárok. Dr. Korányi Frigyes	8
3. Dr. Korányi Frigyes filozófiája	10
4. Darwinizmus az orvosi karon	15
5. Katholikuskok és protestánsok harca az orvosi karon	20

II. A JOGI KÁR.

6. A jogbölcselet : Schnierer, Pulszky, Pikler	28
7. Dr. Pulszky, a jogbölcselet	30
8. Dr. Pulszky, a vallásbölcselet	34
9. A mester tanítványa	36
10. Az egyházjog : Antal és Sághy	40
11. Konek kézikönyve	43
12. Kováts, Timon, Roszner	45
13. A jogtanárok irodalmi működése	52

III. A BÖLCSESZETI KÁR.

14. A filozófiai előadások, szellemük és osztályozásuk	61
15. Dr. Lubrich Ágost	65
16. Dr. Medveczky Frigyes, a magántanárok eszményképe	69
17. Dr. Kármán Mór, az első magyar pedagógus	72
18. Dr. Alexander, dr. Bánóczy és a Filozófiai Irók tára	77
19. Dr. Pauer Imre, a nagy filozofus	81
20. Dr. Beöthy Zsolt, Greguss eszthetikája és a ker. széptan	89
21. Dr. Bokor József és a Magyar Filozófiai Szemle	93
22. Dr. Bihari Péter, a polihisztor	97
23. A keresztény filozófia bent és künt	99
24. Történeti előadások. Dr. Kerékgyártó Árpád	102

	Lap.
25. A javithatlan akadémia és a felekezetenlküli egyetem	109
26. Hunfalvy rektor, a tanév elején és végén	114
27. Salamon és a közép- s ujkor történelme	120
28. Dr. Ballagi, a monopoliom osztályosa	124
29. Dr. Mangold, a tankönyv-egyedárus	127
30. A kath. történetírás a dekath. egyetemen	133
31. Természettudósok és nyelvészek	136
32. Gyulai és a Budapesti Szemle	138
33. Dr. Heinrich Gusztáv élete és művei	140
34. A tanárok vallási statisztikája	146
Befejezés	152

1931/32	2362
---------	------

